

PEDAGOGLARNING MAHORATINI MALAKA OSHIRISH TIZIMI ORQALI OSHIRIS..

**Shukurov Xursan Gadoyevich,
Norova Intizor Haqberdiyevna,
Turdiyev Yorqin Ochilovich.**

Matematika fani o'qituvchilari, BuxMTI akademik litseyi

Annotatsiya: Buguhgi kunda dunyo taraqqiyoti shiddati, unda kechayotgan voqealar rivoji barcha sohalar kabi ta'lim-tarbiya jarayoniga ham yangicha yondashuv, innovatsiyalarni tatbiq etishni taqozo etmoqda. Avvalo bu, ta'lim sifatini ta'minlash eng muhim o'rin tutadigan o'qituvchi-pedagoglar saviyasini muntazam oshirib borish, jarayonga eng zamonaviy va ilg'or axborot hamda ta'lim texnologiyalarini joriy etish bilan bog'liq muammolarda ko'rinmoqda. Maqolada malaka oshirish tizimida pedagoglarning mahoratini oshirish haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Pedagog, malaka oshirish, ta'lim, o'qituvchi, pedagogik yondashuv, ta'lim dasturlari.

Respublika ta'lim tizimida malaka oshirish sohasini tashkil etish va muvofiqlashtirish vazirlik va idoralar zimmasida bo'lib, barcha vazirlik va idoralarda mazkur tizimga nisbatan turlicha yondashuv mavjud. Respublika darajasida malaka oshirish tizimini metodik jihatdan muvofiqlashtiruvchi yagona tashkilot mavjud emas. Malaka oshirish tizimi uchun davlat talablari, o'quv reja va dasturlarni ishlab chiqishni muvofiqlashgan tizimga keltirish, xususiylar va davlat sherikchiligidagi malaka oshirish va qayta tayyorlashga ixtisoslashgan muassasalarni tashkil etish vaqti kelmadimi? Barcha ta'lim turlarida faoliyat ko'rsatayotgan statsionar shakldagi malaka oshirish kurslarida reja asosida malaka oshirishdan voz kechib, o'qituvchilar o'zining kasbiy mahoratini oshirishdan

manfaatdor bo'ladigan ta'limning kredit-modulli tizimiga asoslangan va muammolarga yo'naltirilgan modulli o'quv dasturlari, seminarlar, konferensiyalar, vebinarlar, mahorat darslari, treninglar, qo'shma xalqaro ilmiy tadqiqotlarni o'tkazish va xalqaro standartlarga muvofiq boshqa o'qitish kurslari negizida har yili malaka oshirishni ko'zda tutuvchi uzluksiz kasbiy ta'lim tizimini joriy etish (masalan, Janubiy Koreyada har yili yozgi yoki qishki ta'til davrida I darajali maktab o'qituvchisi sertifikatini olishi uchun 180 soatlik malaka oshirish dasturida qatnashishlari shart). Barcha ta'lim turlari bo'yicha malaka oshirishdan navbatdagi malaka oshirish oralig'ida tarbiyachi, o'qituvchi, professor-o'qituvchi hamda rahbar xodimlar faoliyatini uzluksiz baholab borish maqsadida pedagog portfoliosini joriy qilish bo'yicha takomillashtirilgan tizimini joriy qilish; ilmiy, ilmiy-metodik va ilmiy-amaliy seminarlar, konferensiyalar, avgust o'qishlari, master klass va hokazolarda ma'ruzalar bilan qatnashganda, ishtirok etilgan vaqtlarni malaka oshirish sifatida qabul qilish bo'yicha tartib belgilash; malaka oshirish davriyligi (3-5 yil) davomida seminar, konferensiya va boshqalarda ishtiroki natijasida to'planadigan soatlar miqdorini hisoblash mexanizmini joriy etish, agar to'plangan soatlar miqdori, malaka oshirish soatiga mutanosib bo'lsa, ushbu pedagoglarni malaka oshirishdan ozod etish va ularga malaka oshirganligi to'g'risida sertifikat berish bo'yicha masalaning yechimini topish. Faqatgina o'z ustida ishlaymaydigan, ko'rsatkichlari past bo'lgan o'qituvchilarni statsionar malaka oshirish kurslariga jalb qilish mexanizmini yo'lga qo'yish; malaka oshirish davriyligi mobaynida tayanch doktorantura, doktorantura va mustaqil izlanuvchilik asosida dissertatsiya himoya qilganlarni, ikkita tayanch doktoranti yoki bitta doktoranti dissertatsiyasini himoya qilgan rahbar yoki maslahatchilarni malaka oshirishga jalb qilmasdan, malaka sertifikatini berish; malaka oshirish davriyligi mobaynida, professor-o'qituvchi dars beradigan fani yo'nalishida xalqaro (impakt-faktorli) nashrlarda maqola (har yili bittadan) e'lon qilgan bo'lsa, malaka oshirishdan ozod qilish va malaka sertifikatini berish; umumta'lim fanlari o'qituvchilari uchun qishki va yozgi ta'til davrlarida ta'lim

muassasasining o'zida tajribali, mahoratli o'qituvchilarni jalb qilgan holda malaka oshirishlarini tashkil etish tartibini ishlab chiqish va joriy etish. O'qituvchilar malaka oshirish yuzasidan rasmiy ta'lim boshqaruv tashkilotlari tomonidan tasdiqlangan kreditli kurslarni o'tashi, kreditlar soni va dasturlar hukumat tomonidan ma'qullanadigan tizim yaratilishi kerak.

Bosh ilmiy metodik markazda o'quv rejalar ta'lim yo'nalishlari bo'yicha tuzilganligi sababli, professor-o'qituvchilarning o'zi dars berayotgan fanidan malaka oshirishi muammosi mavjud. Ushbu tizimning asosiy kamchiligi aksariyat fanlardan dars beradigan professor-o'qituvchilar aynan o'zi dars beradigan fani bo'yicha yangi ma'lumotlarni malaka oshirgan paytda ololmaydi. Oliy ta'limda fanlar bo'yicha malaka oshirish yo'lga qo'yilmas ekan, ta'lim jarayonida tegishli samaraga erishib bo'lmaydi. Har bir fan bo'yicha malaka oshirish amaliyotga tatbiq etilganda, malaka oshirish bo'yicha fanlar sonini keskin oshib ketishini inobatga olgan holda hamda asosiy e'tibor dars berilayotgan fanga qaratilishi munosabati bilan oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilarining malakasini oshirish muddati qisqartiriladi.

Barcha statsionar malaka oshirish markazlari pedagogik faoliyati davomida tegishli kreditlarni jamlay olmagan, ta'lim sifatini ta'minlashda oqsoqlikka yo'l qo'ygan o'qituvchi-pedagoglar uchun majburiy kurslar sifatida qolishi lozim. Bu o'qituvchi-pedagoglar toifasi uchun yagona muvofiqlashtiruvchi tashkilot tomonidan kurs yakunida on-layn chiqish testini tashkil etish zarur.

Umumta'lim fan o'qituvchilarining malakasini oshirish ishiga nodavlat ta'lim xizmatini ko'rsatish bilan shug'ullanayotgan o'quv markazlari (ularga malaka oshirish va qayta tayyorlash xizmatini ko'rsatish bo'yicha litsenziya berilgan) imkoniyatlaridan foydalanish kerak. Buning uchun o'quv markazlari tegishli fan yo'nalishida o'qituvchilarni malakasini oshirganligi uchun sertifikat berishi, bu hujjatning tan olinishi mexanizmini ishlab chiqish lozim. Ularga

masofadan o'qitish yuzasidan ham imkoniyat berish yoki masofadan ta'lim beradigan nodavlat tashkilotlarni ochishga imkoniyat yaratish kerak. Qisqa qilib aytganda, jahon tajribasi asosida xususiy va davlat sherikchiligidagi malaka oshirish va qayta tayyorlashga ixtisoslashgan muassasalarni tashkil etish mexanizmini ishlab chiqish kerak. Pedagog xodimlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishning maqsad va vazifalari: O'quv-tarbiya jarayonini malakaviy talablarga muvofiq yuqori ilmiy-metodik darajada ta'minlash, ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalari, shuningdek, o'qitishning interaktiv usullari bo'yicha kasbiy va pedagogik mahoratni doimiy ravishda rivojlantirishga ko'maklashish uchun zarur bo'lgan kasbiy bilim va ko'nikmalarni muntazam ravishda yangilab borish, o'quv-tarbiya jarayonini tashkil etishning yangi tamoyillari va zamonaviy usullari, malaka talablari, normativ-huquqiy hujjatlar bilan tanishtirib borish — pedagog xodimlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish kurslarining (keyingi o'rinlarda qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslari deb ataladi) maqsadi hisoblanadi.

Pedagog xodimlar tomonidan zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va xorijiy tillarni o'zlashtirish uchun qo'shimcha shart-sharoitlar yaratish; Oliy ta'lim muassasalari kafedralarining maktabgacha, umumiy o'rta va maktabdan tashqari ta'lim muassasalari bilan o'zaro integratsiyasini ta'minlash, pedagog xodimlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini yanada rivojlantirish va modernizatsiya qilish.

Qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarining o'quv jarayonini takomillashtirish mexanizmlari va uslublarini belgilaydi, tegishli o'quv-me'yoriy va normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlaydi; Hududiy markazlarning axborot-resurs markazi va moddiy-texnika bazasini mustahkamlash choralarini ko'radi; Qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslari bitiruvchilarining tayyorgarligi va kompetensiyasiga qo'yiladigan malaka talablarini tasdiqlaydi. Muvofiqlashtiruvchi kengash: Maktabgacha, umumiy o'rta hamda maktabdan

tashqari ta'lim muassasalari pedagog xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish kurslarining o'quv-metodik bazasini shakllantirishni muvofiqlashtiradi va tashkiliy-metodik rahbarlikni amalga oshiradi; O'quv jarayoniga zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etishni hisobga olgan holda qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarining o'quv reja va dasturlarini tizimli ravishda takomillashtirishni ta'minlaydi.

Xulosa: Malaka oshirishning bilvosita shakllari pedagog kadrlarning navbatdagi malaka oshirish kursigacha bo'lgan davrda o'z ustida mustaqil ishlashi natijalarini baholash va uning kasbiy malaka darajasini aniqlashga xizmat qiladi, shuningdek, pedagog kadrlarni malaka toifalariga attestatsiya qilish jarayonida hisobga olinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Qarshi.: Nasaf, 2000.
2. Tolipov O', Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tadbqiqiy asoslari. -T.: 2005.
3. Avliyakov N. X., Musayeva N. N. Pedagogik texnologiya. Oliy o'quv yurtlari uchun darslik.
4. Azizxodjayeva N.N. Pedagogicheskiye tehnologii i pedagogicheskoye masterstvo. -Tashkent: Moliya, 2002.